

УДК 811.512.154:371.3

Абылкасымова Р.Т.
Ж. Баласагын атындагы КУУ, Бишкек

Абылкасымова Р.Т.
КНУ им.Ж.Баласагына

Abylkasymova R.T.
Kyrgyz National University named after J.Balasagyn
Rita.Abylkasymova@mail.ru

КЫРГЫЗ КЕП МАДАНИЯТЫНЫН МААНИСИ ЖАНА ӨЗГӨЧӨЛҮГҮ

ЗНАЧЕНИЕ И ОСОБЕННОСТИ КУЛЬТУРЫ КЫРГЫЗСКОЙ РЕЧИ

THE MEANING AND FEATURES OF THE CULTURE OF KYRGYZ SPEECH

Аннотациясы: бул макалада кыргыз тилиндеги кеп маданиятынын табият- маңызы ээлеген орду өзгөчөлүгү көрсөтүлөт. Кыргызча оозеки кепти үйрөтүүнүн улуттук өзгөчөлүгү катары карасак тилди каалагандай сүйлөө, мыкты билүү жетишсиз. Кайсы элдин тилин өздөштүрбөсүн ал тилде сүйлөгөн элдин маданиятын, айрыкча кеп маданияты менен кеп этикетин мыкты өздөштүрүү талабы да бар. Ушул негизде кыргыз тилин экинчи тил катары окутууда окутуучунун бул боюнча кеңири информацияга ээ болушу талап кылынат.

Негизги сөздөр: оозеки кеп, кеп маданияты-сөз мааниси, учурашуу, сөздүк кору.

Аннотация: в этой статье рассматривается значение и особенности культуры кыргызской речи. Если рассматривать национальные особенности обучения устной речи кыргызского языка, но этого недостаточно для свободного владения разговором. Языком какого бы народа вы не владели, необходимо учитывать культуру и этику изучаемого языка и на основании этого для обучения кыргызского языка как второго языка требуется владение обучающего широкой информацией.

Ключевые слова: устная речь, культура речи, значение слова, приветствие, набор слов.

Abstract: this article examines the meaning and peculiarities of the culture of Kyrgyz speech. If we consider the national peculiarities of teaching the oral language of the Kyrgyz language, but this is not enough for fluency in conversation. The language of whatever people you do not own, you need to take into account the culture and ethics of the learned language, and on this basis for the teaching of the Kyrgyz language as a second language, the knowledge of the educator is required.

Keywords: oral speech, speech culture, word meaning, greeting, a set of words.

Тил пикир алышуунун куралы катары адамзат коомуна гана мүнөздүү көп кырдуу, купуя сырдуу кубулуш. Бирок ошондой болсо да тилдин калыптанышына, өнүгүп-өркүндөөсүн, коомдук милдет аткаруусунтескеп, ага аң сезимдүүлүк, акыл эстүүлүк, менен жигердүү кам көрүү, таасир этүү маселеси эч качан көмөскөдө калбаш керек.

Кептин коммуникативдик сапаты дегенде сүйлөгөн сөзүбүздүн, жазган жазуубуздун тууралыгы, тактыгы, тазалыгы, байлыгы

жагдайында, ал эми коммуникативдик максаттуулугу дегенде кеп-сөзүбүздүн конкреттүү жагдай-шарт, кырдаал-чөйрөнүн талабына ылайыктылуугу жагдайында сөз болушу мүмкүн. Кеп маданиятына тийешелүү маселелер кыргыз тилинде "тил маданияты", "сөз маданияты" деген терминдик атоолордун колдонулушу аркылуу берилип жүрөт. Өз ара маанилеш түшүнүктөр болгону менен, булардын бири-биринен айырмасы да жок эмес. Кеп-бул оозеки же жазуу түрүндө ишке аша турган

конкреттүү текст, б.а. тилдин тикеден-тике текст аркылуу берилиши, жүзөгө ашырылышы (реализацияланышы). Кеп тилдин жаралып-калыптанышын шарттайт жана өзү ошол тил аркылуу жашайт. Тил бир эле учурда кептин туундусу жана кеп казына-кенчи, кампасы.”Тил-кепте жаралып, кеп аркылуу жашаган жана кеп сыноосунан өткөн каражаттардын системасы” (Смернцкий, 1954; Звинцев 1971) Кеп маданиятынын негизги проблемаларынан болуп адабий тилдин коомдук функция аткаруудагы коммуникативдик сапаттуулугу, коммуникативдик максаттуулугу жана адабий норма, нормалаштыруу, кодификациянын практикалык маселелери болуп эсептелет Кептешүү-сүйлөшүүнүн жогорку маданияттуулугу адамдын жалпы маданиятынын бир бөлүгү, бир формасы катары анын жан дүйнө байлыгынын, руханий маданиятынын, жалпы маалыматтуулугунун (кругозор) жогорку деңгээлин, эне тилге карата ынак сүйүү-урматтоосун, ой жүгүртүү, аң-сезим маданиятын айгинелейт. Кеп маданияты адамдын ойлоо маданияты менен тыгыз байланышкан. Кеп маданиятынын негизги каражаты-белгилүү бир тилдик нормага баш ийип, ошол норманы эреже-мыйзамдары, талап-көрсөтмөлөрү аркылуу коммуникативдик милдет аткарып, элдин эчендеген мезгил аралыгындагы тарыхый-маданий традициясын (салтын), тажрыйбасын, дүйнө таанып-билүүсүн, сөз устат-чеберлерин, ак таңдай чечендеринин, акын-жазуучуларынын, элдин чыгармачыл ийгиликтерин чогултуп, кайра аларды элге тартуулоо мүмкүнчүлүгүндө турган оозеки жана жазма формасы өнүккөн улуттук адабий тил, анын стилдик жиктелүүлөрү. Кеп маданияты проблемасы лингвистикалык түшүнүк катары адабий тилди өздөштүрүү, негизинен, эки баскыч аркылуу ишке ашаарын шарттап, жазылган кеп-сөздүн тууралыгы (правильность речи); экинчиден, айтылган, жазылган кеп-сөздүн мыктылыгын анан маданияттуулугун айгинелеп көрсөтүүчү негизги баскычтар болуп саналат. **Изилдөөнүн максаты:** кыргыз тилиндеги кеп маданиятынын табият-маңызын ачып берүү анын лексикалык системадан алган ордун аныктоо жана өзгөчөлүгүн көрсөтүү. Кеп тууралыгы. Кеп-сөздүн тууралыгы жалпы коомчулук үчүн бирдей мүнөзгө ээ болгон ада-

бий тилдин калыптанган үлгүлөрүн, белгилүү бир мезгил аралыгындагы алардын өркүндөп-өнүгүү, айтылуу, жазылуу нормаларын бузбай толук сактоо менен, фонетикалык, лексикалык, грамматикалык формаларды туура колдонуу аркылуу ой-пикирди билдирүү, туура маалымат берүү катары аныкталат да, кеп маданиятынын эң зарыл талап-мүдөөсү, белгиси, анын биринчи шарт, биринчи баскычы болуп саналат.

Туура кеп, туура айтылыш, кеп-сөздүн тууралыгы жөнүндөгү түшүнүк - кеп маданиятынын өзүнчө проблема катары коюлушундагы баштапкы шарты, зарыл талабы. (Костомаров, 1960, 24; Скворцов, 1980, 95; Головин 1980, 41). Демек, тууралык - кеп-сөздүн эң негизги коммуникативдик сапаты, анын башка бирөөлөргө түшүнүктүү болуп, адамдар ортосундагы пикир алышууну тейлөөдөгү, байланыш-катнаштын куралы болуудагы негизги белгиси. Ансыз кеп-сөздүн калган коммуникативдик сапаттары, коммуникативдик максаттуулугу жөнүндө кеп болушу да мүмкүн эмес. Сүйлөгөн сөзүбүз, айткан кебибиз, жазган жазмабыз туура болбой туруп, кеп маданияттуулугун, жогорку деңгээлдеги устатык, көркөм, жатык жана жагымдуу «бал тамыза» сүйлөгөндү коё туралы бирөөгө бирдеме түшүндүрүү, эң эле жөнөкөй кабар берүү, пикир алмашуу мүмкүн эмес.

Демек, мыкты кеп, мыкты сөз тууралуу сүйлөө, адабий норманын талабына ылайык сүйлөө менен гана чектелбестен, нуска сүйлөө мүмкүнчүлүгүнө жетишүүгө тогуз толгонуп, ар бир сөздүн кыябын таап, кынай сүйлөөгө тарбиялап, сөз устаттыгы, сөз идеалы менен байланышта аныкталуучу нерсе. (Тилди тим эле бир мүчө деп түшүнбө баары, баары Кызыл тилдин ичинде») Э.Турсунов. – дегендей туура сүйлөө, жакшы сүйлөө мүмкүнчүлүгүнүн баары тилде бар, ошондуктан тил казына - кенч байлык катары бааланат. Кеп байлыгы. Кеп-сөз байлыгы-сүйлөгөн сөзүбүз, айткан кебибиз биздин коммуникативдик сапатын көрсөтүүчү, кеп маданиятын айгинелөөчү негизги талап-белгилердин бири.

Кеп байлыгы жөнүндө айтканда тилдин жалпы байлыгы менен эле бирге, тигил же бул жеке адамдын активдүү лексикасы, сөздүк

кору жөнүндө да кыскача айтып кетүү зарыл. Анткени тилдин система катары коомдук-социалдык функция аткарышы тигил же бул жеке адамдын кеп-сөзүнө, анын лексикасына, сөздүк корунун байлыгына, кырдаалга жараша ылайыктуу кеп-сөз колдоно билүү мүмкүнчүлүгүнө байланыштуу болот да, бул кеп маданиятын арттыруунун, көтөрүүнүн ал-абалына түздөн-түз таасир этет. Жеке адамдын сөздүк кору, кеп байлыгынын калыптанышы адамдын коомдогу практикалык иш-аракети, ишмердиги аркылуу шартталып, алды менен, анын эне тилге карата болгон ыйык сүйүүсү, астейдил мамилеси, жалпы маданияты, маалыматтуулугу, билими, дүйнөгө болгон көз карашы, таанып-билүү мүмкүнчүлүгү аркылуу аныкталат жана тикеден-тике ушул жагдайларга көз каранды болот. Кеп тазалыгы. Тилдин коммуникативдик сапатына, маданияттуулугуна тиешелүү орчундуу маселелердин бири - кеп тазалыгы. Кеп тазалыгы жагдайында кеп кылууда, негизинен, анын эки аспектисин эске алууга тийиш:

1. Четтен кирген, өздөштүрүлгөн сөздөрдү колдоно билүү;

2. Жалпы элдик тилибиздеги эле төл сөздөрдү туура колдонуп, туура айкаштыра билүү, жалпы элдик тилдин байлыгын пайдалана билүү.

Кайсы гана тилди албайлы, анын сөздүк кору өз сөздөрдөн жана өзгө сөздөрдөн турат. Адамдардын кеп-сөзүндө кеңири колдонулуп, сөздүктөрдө тизмеленип - тиркелип жүргөн адабий нормага төп, кадыресе бейтарап сөздөрдүн белгилүү сандагы чет тилдерден кирген сөздөр. Ал эми кадыресе бейтарап лексикадан айырмаланып, белгилүү бир кесипчиликке, адистикке байланыштуу, илим-техника, өнөр-маданият тармагында колдонулуучу атайын лексиканын дээрлик көпчүлүгү өздөштүрүлгөн, чет тилден кабыл алынган сөздүк катмар болушу ыктымал. Маселен, азыркы кыргыз тилинин сөздүк корунун, лексикалык фондусунун активдүү колдонулуп, сөздүктөрдө камтылып жүргөн адабий нормадагы бейтарап лексиканын 20% дан ашыгы араб, иран, монгол, кытай, орус тали аркылуу башка тилдерден кирген төмөнкү өңдүү сөздөр; аалам, аба, аруу, абал, абдан, адабий, адабият, адам, адат, маалымат, таандык, калем,

мектеп, мээлей рахмат.ж.б.у.с.

Сөз арасында, кызматсыз кыстарышып жүргөн - жанагы, алиги, тиги, минтип, ооба, эметип, ошентип тариздеги сөздөр кеп тазалыгына кедерги гана болбосо, алардын керегинен, кебеге кеп. Демек, кеп тазалыгы төл сөз, төркүн сөз, өз эмес өзгө, чет сөз, диалектик сөз, кызматсыз кыстырынды сөз сыяктуу маселелер менен байланышта каралып, тилдин коммуникативдик сапатын көрсөтүүчү, анын маданиятын арттырууга көмөктөш аныкталуучу проблема болуп саналат. Кеп тактыгы. Күндөлүк пикир алышуу тажрыйбабызда кеңири колдонулуп жүргөн тилдик каражаттарды конкреттүү шарт, кырдаал, зарылчыкка жараша ачык, даана, таамай болушу - кеп маданиятына коюла турган негизги талап-мүдөөлөрдүн бири, ошол эле учурду кеп-сөз байлыгы сыяктуу эле тилдин коммуникативдик сапатын айгинелөөчү касиети, башкача айтканда, тилдин тактыгы, таамай-таасындыгы үчүн күрөшүү маданияттын куралы үчүн күрөшүү болуп саналат. (Русские писатели о языке, II, 1955, 325) Сүйлөгөн сөзүбүз, айткан кебибиз, жазган жазмабыз канчалык так-таамай болсо анын түшүнүктүүлүгү, жеткиликтүүлүгү ошончолук артат да, сөз болуп жаткан нерсе, предмет жөнүндө толук түшүнүк, кабар алууга болот. Тескерисинче, кеп-сөзүбүз так-таамай, даана болбосо, ал предмет нерсе туурасында ачык-так, толук, жеткиликтүү маалымат ала албайт, түшүнүк-туюмубуз бүдөмүк тартып, кеп-сөзүбүз максатына жете бербейт кээри кетип калышы ыктымал. Демек, кеп тактыгы да кептин жалпы маданияттуулугуна мүнөздүү, анын коммуникативдик сапатын арттыруучу негизги касиеттеринин бири катары жогорку жоопкерчиликти талап кылат... Ал эми лексикалык, грамматикалык жана стилдик жактан так эмес уюшулган төмөнкү өңдүү фактылар кеп маданиятына терс таасир этип, ага кедерги гана болушу ыктымал. Кеп адеби. Тил - пикир алмашуунун куралы катары адамдын ой-пикирин бири-бирине жеткизүү менен гана чектелбейт, алардын ортосундагы ымаланы, алаканы, бири-бирине карата ички сезимдерин да билдирет. Этикет, адеп сөздөрүнүн жеке мааниси «сылыктык», «сыпайкерчилик», «элпектик», деген өңдүү сөздөр аркылуу аныкталат да, адамдагы

жакшы сапаты билгизет.

Демек кеп адебинин өзүнө гана мүнөздүү бир катар өзгөчөлүктөрү, адамдардын «улуу-кичүү-тең» схемасы дагы өз ара карым-катыш, байланыш, ымала-мамиле, жүрүм-турум этикасынын жалпы нормалары, эрежелери аркылуу тескелип, белгилүү бир жагдай-шарт, кырдаалга жа-раша колдонулуучу туруктуу каражат-элементтери бар экендиги байкалат.

Изилдөө: Жашоо-турмушубузду маани-маңызын аныктап, кастарланып кадам сайын айтылып жүргөн амандашуу-саламдашуу, ал-акыбал, ал-жай сурашуу, кайрулуу, улууга урмат, кичүүгө ызат, теңтушка сыпайычылык көрсөтүү, ыраазычылык билдирүү, кечирим суроо, куттуктоо, көңүл жубатуу, баш тартуу, каалоо айтуу, конокко чакыруу ж.б.у.с. учурлар кеп адебинин негизги жагдай-шарты, кырдаал-талабы катары аныкталуу менен, адамдардын оозмо-ооз, бетме-бет дидарлашуу, кептешүү, пикир алышуу мүмкүнчүлүгүн шарттап, ага данакерлик кылат. Демек, «жылуу сүйлөп, жылаанды ийинден чыгарган» сымал, кеп-сөз адабинин тилдик каражат-элементтерин белгилүү шарт, кырдаалга жараша өз ыгы, ылайыгы менен колдоно билүү аркылуу каалаган адам менен каалагандай мамилелешип, каалагандай баарлашуу, тил табышуу мүмкүнчүлүгүнө жетишүүгө болот.

«Тиш өтпөгөнгө тил өтөт» демекчи тил жетпеген, тил өтпөгөн жер жок. Кандай кеп-сөз айтсан, ошондой кеп-сөз угасың. Ошондуктан кеп-сөз адеби кептешүү-сүйлөшүү этикети эки тараптан тең «өз көңүлүмдү, өз маанайымды көтөрүү үчүн, өзгөнүн маанайын көтөрө билүүм керек» деген сымал умтулуусу аркылуу шартталууга тийиш. Ал эми жылуу-жумшак сөз, сылык айтылган сыпайы кеп жарык шоола, күн илеби шекилдүү айлана-тегеректегилерге жылуулук сээп, адам көңүлүн көтөрөт. «ич жылытып» жүрөктөн түнөк табат, адамдардын ымала-мамилесин, ынтымагын арттырат, ызаттуу сүйлөп, сыпайы мүнөзгө тарбиялайт, дилге уюп, кулака куюлат.

Кеп-сөз арасында кыстарылып, белгилүү бир, айталы, синтаксистик милдет аткаруу мүмкүнчүлүгүнөн сырткары турган кечиресиз. кечирип коюңуз, мүмкүн болсо, макул

көрсөңүз, улуксаат болсо, ылайык десеңиз, кажет көрсөңүз, тура тапсаңыз ж.б. ушул өңдүү киринди сөздөр, сөз тизмектери сырттан караганда анчалык таасирдүү болуп, көтөрүңкү жылуу-жумшак илеп менен айтылбагандай сезилгени менен, кеп-сөзүбүзгө белгилүү даражада жагымдуу ирен, жакшы маанай берип, сыпайкерчиликти, ызаттуулукту билдирет, жылуу-жумшак төп алып келет. Адамдын кичи пейил, адептүү, сылык-сыпайкерчилигин, ички маданиятын айгинелейт. «Дили адептүүнүн- тили адептүү» деген тариздүү дилин көрсөтөт.

Ушул өңдүү эле маңыз-маани, касиетке улуу менен кичүүнүн, аял менен эркектин бири-бирине кайрылуусун, өтүнүүсүн билдирүүчү **кызым, уулум, иничек, карындаш, чоң жигит, чоң кыз, бийкеч, эже, эжеке, ава, аваке, байке, аке, акетай, ата, апа, чон ата, тайата ж.б.у.с. тариздеги каратма сөздөр** улуу адамдарды жашыраак улан-кызга карата жалынып-жалбаруу мүнөзүндө айтылып, ички сезимди билдирген **көлөкөмберекем, чырагым, алтынным, күмү-шүм, алдына кетейин,, тегеренейин, мээнетинди алайын, каралдым, кулунум, чүрпөм, ба-лапаным, ботом ж.б.** шекилдүү эмоциялуу-экспрессивдүү сөздөр да ээ. Ар бир сөздү жамы журт колдонгон маани-мазмунда өз-өз ыгы, өз-өз орду, сөз жөнү менен пайдалана билуу кеп адебине да мүнөздүү көрүнүш. Айткан кеп, сүйлөгөн сөзүбүздүн адеп-адепсиз экендигин айгинелеп, кеп адебине тийешелүү болгон даяр, стандарт сөздөр, сөз тизмектери тилибизде бир топ калыптанган, экстралингвистикалык ар бир жагдай-шарт, кырдаал үчүн андай айтылыштардын синонимдик катарды түзгөн бир нече варианттары да бар.

«Ассалоомалейкум», «Саламатсызбы», «Кандайсыз?», «Иштер кандай?», «Кандай жаңылыктар бар?», «Эмне кеп-сөз бар?». «Ал-жайың кандай?», «Жакшы турасыңарбы?», «Бала-бакыра аманбы?» ж.б. ушул өңдүү учурашуу, ал-жай, амандык сурашуу - жашоо турмушубузда арбын айтылып, кеңири кездешип жүргөн даяр сөздөрүбүз. Бул өңдүү сөздөрүбүздү эч кандай кыйынчылыксыз, кынтыксыз эле оңой нерседей көрүнөт... Бирок, тилекке каршы, ушундай «жеңил-желпи», «оңой» эле экендигине карабай, күндөлүк

жашоо-турмушубузда, пикирлешүү-баарлашуу практикабызда оркойгон эле осолдук, оройлукка жол берип, кеп адебинин талап-мүдөөсүн так орундатпай коюп жүргөндүгүбүздү кантип жашырабыз.

Учурашуу, амандашуу, ал-жай, акыбал сурашуунун тигил же бул лексикалык, грамматикалык формалары колдонулат. **Маселен**, Саламатсызбы, Саламатсыздарбы, Кандайсың, Кандайсыңар, Ассолоомалейкум, Алейкума ассалоом, Алексалам - сыяктуу учурашуу, Алик алуу сөздөрү айрым бир түрк тилдеринде аялга, эркекке карата бирдей айтыла берсе, кыргыз тилинде бул сөздөр жалаң гана эркектердин кеп-сөзүндө колдонулуп жүргөнү байкалат. Кеп адебине, кептешүү - сүйлөшүү этикетине тийешелүү кептик каражаттардын бир тобу коштошуу-узатуу кырдаалы менен байланыштуу маселен, күн сайын кездешип, күн сайын учурашып жүргөн кызматташ адам менен коштошуп жатып «Жакшы барып келиңиз» «Көрүшкөнчө саламатта болуңуз», «Аман-эсен барыңыз» деген таризде кеп айтуу маанилик жагынан да колдонулуш жагынан да ылайыксыз болуп, кеп адебине анча шай келбейт. Андай адамга « Жакшы калыңыз», «Саламатта калыңыз» , «Жакшы эс алыңыз» - деген кош айтышуу жетишээрлик.

Кеп адебин көркүнө чыгара турган дагы бир учур алкоо, куттуктоо, эркелетүү менен байланыштуу. Маселен «Куш боң бек болсун», «Көшөгөнөр көгөрсүн», «Арканды мал бассын, астыңды бала бассын» ж.б.у.с. Балалуу болгон үй-бүлөгө «Бешик боң бек болсун», ж.б.

Кеп адебин сүйлөшүү-кептешүү этикетин толук эле сактап, ооздон чыккан алкоо, куттуктоо, эркелетүү сөздөрү көөдөнгө чөгүп, жүрөккө жетип дилге сиңип жүргөндүгүн байкап келебиз. Бирок кээде сөздөрдү өз-өз орду, өз-өз ыгы менен пайдалана албай, ойго келгенде ойку-кайкы колдонуу менен, алардын таамайлыгын, таасирдүүлүгүн, көркөм элесин алсыратып, кеп адебине, кептешүү- сүйлөшүү этикетине көлөкөтүшүрүп да алабыз.

Айтылган ой-тилек, ошол ниет, ошол куттуктоолордун тилдик каражат элементтер, бирдиктер аркылуу берилишинде, маңыз-маанилүү ой-тилектин, ысык ыкылас, таттуу каалонун супсак, кан-сөлү жок жасалма, шал-

дырап сөлдөрү гана калган сөздөр, сөз тизмектери аркылуу айтылышында, куттуктоонун кадыресе этикетинин бузулушунда.

«Эжеке деген элпек сөз, атынан айткан тентек сөз» - дейт элибизде. Анын сыңары улууга урмат көрсөтүп, кичүүгө ызаат тартуулоонун бир формасы да - ушул кеп адеби. Биздин элде өзүнөн улуураак кишини атынан айтуу адепсиздикке жатат. Буга «менин бешигимди терметтиң беле?», - деген сөз күбө. Ошондуктан улууга карата; ава, байке, аке эже, жеңе, агай, эжеке деген таризде сөздөр колдонулат. Адамдын аттарына кошулуп да айтыла берет. Маселен, Турсун байке, Айчүрөк жеңе ж.б. Адам аттарынын башкы муундарынан калтырып ага аке деген өңдүү сөздү кошуп Чыке, Аалыке, Туке ж.б.-> кеп адеби. «СЫЗ» - сылыктыкты билдирүүчү формасын тигил же бул сөзгө байла алып сүйлөй берсе эле сылыксыпаа болуп кеп адебине топ келип калат экен деп ойлоо натуура түшүнүк. Маселен, сахнага бироолорду ЧЫГЫҢЫЗДАР деп чакыруу орой, олдоксон «адепсиз» угулат, себеби:

1. ЧЫК деген сөз өзүнүн табит жаратылышында бир топ оройураак мааниге ээ сөз.

2. Ошол кырдаалга ал сөз ылайыксыз эле көрүнүш. ЧЫК деп эмес КЕЛ деп чакырат ЧЫГЫҢЫЗ дебей КЕЛИҢИЗ дейт.

3. ЧЫК деген сөзгө СЫЗДАН эки-учту катар уласак дагы, ал эч качан КЕЛИҢИЗДЕР деген сөз сыяктуу жылуу-жумшак угулбайт.

ЧЫК деген сөздүн табияты, мааниси «демитме» интонацияны талап кылган сөз. Ошондуктан ар бир сөзгө этият болбосо, кеп адебине келеке түшүрүп, кептешүү-сүйлөшүү этикетинин нормасына залал келтирип алыш бир паста. Кеп маданиятынын кооздугун, байлыгын өркүндүтүп-өстүрүүдө жана аны сактоо - бул ар бир кыргыздын милдети.

Ошентип кыргыз адабий тилдин нормаларын, кеп маданиятындагы кептин тууралыгын, байлыгын, тазалыгын, тактыгын жана кеп адебин сактай билүү зарыл деп эсептеймин. Ошону менен бирге сүйлөгөн сөзүбүз, айткан кебибиз күндөлүк пикир алышуу тажрыйбабызда кыргыз адабий тилинин нормаларын толук сактап жана аны туура, так колдонсок - бул биздин руханий маданиятыбыздын түздөн-түз көрсөткүчү болуп саналат.

Адабияттар:

1. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура лингвострановедение преподавании русского языка как иностранного. - М.: Русский язык, 1972.1976.3с
2. Верещагин Е.М. Лингвострановедение

- в преподавании русского языка как иностранного. - М.: Русский язык, 1978.12-16с.
3. Мусаев С.Ж. Кеп маданияты жана норма.
  - 4.КултаеваҮ.В. Кыргызча сүйлөшөбүз. 2012.136

